

SAMBAND

No. 39 Juli 1911

„Samband“, — fortsættelse af kvartalskriftet Valbris Helsing — udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelagenes formaal og arbejde for deres fremgang og trivsel. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert. Udgives af Samband Publishing Association, Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen,
Stillwater, Minn.

E. BJORN

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

AUGSBURG Publishing House

PUBLISHERS & IMPORTERS
PRINTERS & BINDERS

425-429 S. 4th Street
Minneapolis, Minn.

Valdris Samband.

Aarskontingent 25 cents. For en dollar aaret faar man baade medlemsrettighed og bladet "Samband". Valdriser og personer gift med Valdriser kan bli medlemmer. Næste stevne 9-10 Sept., 1911, i Minneapolis.

Embedsmænd og styre:

A. A. VEBLEN, President, Stillwater, Minn.
BENDIX HOLDAHL, Vice President, Roseau, Minn.
A. M. SUNDHEIM, Secretary, 3205 Park Avenue,
Minneapolis, Minn.

O. A. HAIN, Minneapolis, Minn.
HARALD THORSON, Elbow Lake, Minn.
M. A. WEBLEN, Minneapolis, Minn.

PIANOER og ORGLER

Ikke for at vise frem noget billede, men for at faa tilladelse til at henlede Deres opmærksomhed paa vort store lager af instrumenter, da det vil interessere enhver musikelskende.

Skriv efter vor katalog og nævn hvad som ønskes, piano, pipeorgel, kapelorgel eller husorgel. Nævn "Samband".

Northwestern Music House,
CARL RAUGLAND

520 - 2nd Ave. S., Minneapolis, Minn.

ADRESSELAPPEN

paa omslaget viser hvorvidt kontingent er opbetalt eller om man staar tilrest. "Sep 11" betyr: "opbetalt til September 1911". Men "Sep 10" er det samme som: "opbetalt bare til September 1910". I sidste tilfælde burde daleren snart komme tilsyne. Er gjælden end ældre saa, hvis du kan, betal nu, straks, med det samme.

Samband

(continuation of Valdris Helsing)

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the bygdelag movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year.

Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the Samband Publishing Association.

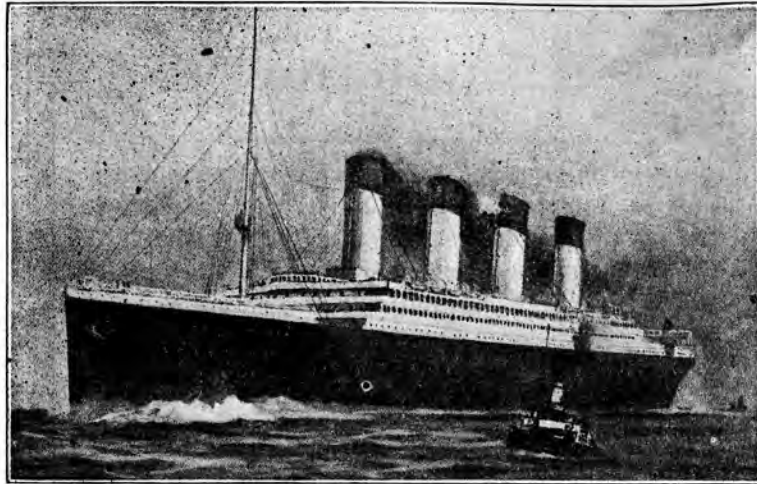
Manager and editor:

A. A. Veblen,

Stillwater, Minn.

INDHOLD AF NO. 39, JULI, 1911:

	Side
Parti fra Nærødalen	257
I Nærødalen. Welhaven	258
Om og fra bygdestevnerne	259
Albany Smaastubber. Dr. J. S. Johnson	262
Vor nationale kamp. Eftestøl	269
Norges rang som sjøfarende nation	274
En trolddomsproces. O. I. Flaten	275
Fra Reinli. H. B. Hoff	276
Gamalt fraa Valdres Af O. K. Ødegaard (Anmeldelse)	281
Valdrismøder	286
Liste over bygdelagene	287
Læser!	287

The White Star Line

NEW YORK—LIVERPOOL via Queenstown

BALTIC.....	23,876 Tons
CEDRIC	21,035 "
CELTIC.....	20,904 "
ARABIC.....	15,801 "

BOSTON—LIVERPOOL via Queenstown

CYMRIC	13,096 Tons
ZEBLAND.....	11,904 "

MONTREAL—QUEBEC—LIVERPOOL

*LAURENTIC.....	14,892 Tons
MEGANTIC.....	14,878 "

All Twin-Screw Steamers.

*) Triple-Screw Steamer.

NEW YORK—PLYMOUTH—CHERBOURG SOUTHAMPTON

*OLYMPIC.....	45,000 Tons
**TITANIC.....	45,000 "
ADRIATIC.....	25,000 "
OCEANIC.....	17,274 "
MAJESTIC.....	10,147 "
TEUTONIC.....	10,000 "

NEW YORK and BOSTON to the MEDITERRANEAN

CEDRIC	21,035 Tons
CELTIC.....	20,904 "
CRETIC.....	13,517 "
CANOPIC	12,097 "
ROMANIC.....	11,394 "

*) Launched.

**) Building.

AVERAGE TONNAGE OF THE WHITE STAR LINE STEAMERS
IS GREATER THAN THAT OF ANY OTHER
STEAMSHIP COMPANY

O. E. BRECKE.

NORTHW. PASSENGER AGENT

119 & 120 SO. 3RD ST., - MINNEAPOLIS, MINN.

IV

Samband.

No. 39

Juli

1911

Parti fra Nærødalen
med Jordalsnuten.

Nærødalen er særdeles storfloden, trang og dyb, og er vakkert
besunget i efterfølgende digt.

I Nærødsalen.

Af J. S. Welhaven.

I Nærødsalen er veien trang
 Og skummel og vild at vandre.
 Med trufuld over den dybe bang
 Staa fjeldene mod hverandre;
 I dybet ved elven er natten lang.

Men Jordalsmønten, den glatte kull,
 Har her den høieste vælde;
 Den ligner et taarn, — den huser en trolld
 Som raader for disse fjelde
 Og hviler i kollen paa kobberfjold.

Der er saa øde, der er saa tyst
 Paa vangen i fjeldets skygge,
 Og ingen fugl med tonende bryst
 Lør der i lundene bygge;
 Der høres kun løvets hiskende røst.

Thi trollden jover i fjeldet nu,
 Og ingen har kunnet sige,
 Naar den vil vaagne med arrig hu
 Og vise sig for sit rige,
 Og fylde dalen med uhørt gru.

Naar skredet slynger i elvebund
 De drønende klippeblokke, —
 Da dvæle med angst i krat og lund
 De luttende algeflokke, —
 Da skjelve de alle for trolldens blund.

Saa, hver en vette, der fæster bo
 Paa bang og i klippehaller,
 Gver liden urt, der bøber at gro
 Hvor skyggen af kollen falder,
 Maa skjelve og bæbe og har ei ro.

En vandrer standser paa stenet vei,
 Og drager saa tungt sin aande;
 Han hører jukke fra bang og hei,
 Og gribes af dalens vaande, —
 Den fylder hans hu, og den glemmes ei.

Om og fra bygdestevnerne.

Bore dag- og ugeblade har indeholdt beretninger fra bygdestevnerne, og da disse i regelen har været dygtig udførlige og er blit trykt i alle de ledende blade, skal vi ikke gi os isærd med at levere noget videre om mødernes forhandlinger. Noget almindelige, spredte bemærkninger om stevnerne kan dog være paa sin plads her. Juni kan godt kaldes bygdestevnernes maaned; thi mellem 1ste juni og 2den juli blev der afholdt 20 eller flere stevner. Alle bygdelagene har nu holdt sine stevner for dette aar, undtagen fire eller fem af dem. Lotningerne har tillyst møde for 8de september, Gudbrandsdølerne og Valdriiserne for 9de og 10de september, alle tre i Minneapolis. Stavanger og Jøndre Bergenshusstevnet er sat til 7de september i Story City, Iowa.

Telelaget har ikke holdt sit almindelige stevne endnu, men statsafdelinger er blit holdt i Wisconsin og Iowa, og i Syd Dakota, derjom Tindølslaget skal betragtes som en afdeling af Telelaget. Vi ved at der har været tale blandt telerne om

at faa sammen flere statslag, saasom i Minnesota og Nord Dakota, men noget saadant er endnu ikke tillyst.

Alle disse møder har været heldige og hyggelige, og begejstringen for bygdestevner synes at vokse fra aar til aar. De, som engang har bivaanet et møde af sine sambygginger, kommer aar efter aar om de kan og synes de har udfomne dertil, og der er altid ny ansigter at se blandt de fremmødte fkarer. Den som kan ha anledning til at besøge et større antal af stevner, kan snart se at de forskjellige møder i mangt er hinanden ulige; men i en ting især er de alle ens. Det er hyggen og glæden i gjensynet af venner og blodsfrænder eller i sammødet med dem man har hørt om og ønsket at faa se, dette, med alt som skal snakkes om, som er aanden der gir stevnerne sit særpræg og liv. Dette glade, jelskabelige samkvem er saa bydende og fremherskende i stevnerne, at alt andet maa vige for det. Man kan snart sagt ikke opgi nok af den kostbare tid, man har til at være sammen, til at skjenke endog de vigtigste forretninger sin opmærksomhed; og for de lag som ikke er saa heldige at ha embedsmænd med udprægede gaver, og øvelse, til at lede et møde, blir forretningsmøderne bare en støiende hob, der til nød kan beroliges nogle øieblikke nu og da til at stemme over et vigtigt spørgsmaal. Der er glædes- og overrasselsesudbrud alt i et, hvor man gjenkjender hinanden og ikke kan holde sig fra at hilse. Og saa har man saa meget at sige hinanden, og at spørge om, at det blir en øredøvende støi naar forsamlingen som almindelig, bestaar af flere hundrede mennesker. Det er derfor en ikke saalidt vanskelig sag at „holde orden“ i en saadan forsamling, og saa den til at behandle forretningsager. Men i de ældre lag især, gaar det lettere, og vi vil ikke bli forstaaet derhen, at disse møder er utæmmede pøbelhober, som ikke har greie paa opførsel. Thi værdigere og mer anstændige forsamlinger er ikke at finde

end netop disse bygdestevner i sine „gjestebuder“, eller i udførelsen af sine „programmer.“ Det er blot glæden og begejstringen over at faa være sammen, som tar sindene fanget og maa faa udtrykke sig. De bestyrelser, som er kloge, og det er ogsaa de som har lidt erfaring, forbereder derfor forretningerne saa systematisk at møderne ikke trænger at sætte megen tid ind i deres behandling.

Af samme grund, nemlig at deltagerne ikke gjerne opgir sin tid til forretningsfessioner, er det ogsaa en fejl at lave paa lange programmer. Lange taler er især uvelkomne. Folk kommer ikke for at lytte til taler. De kommer for at samtale; og samtale gjør de ogsaa, naar talen blir lang. En grei, kvif taler, med noget godt at sige, og som har vet til at slutte naar han faar sagt det, er velkommen i stevnerne, og han skjenkes ogsaa opmærksomhed, men det er ikke klogt at lægge an paa at ha nogen lang række af talere om de er nok saa gode.

Det varme veir vi fik i juni gjorde et betydeligt skaar i hyggen af endel stevner. Naar heden er saa overdreven som den til sine tider var, er det umuligt at finde sig saa oplagt til at nyde samværet som man kunde under mindre besværlige omstændigheder. Var det ikke fordi, at man gjerne vil ha udflugter i det frie i forbindelse med møderne; kunde man gjerne tænke sig at det vilde være bedre at holde stevnerne om vinteren, og det kunde være det vel værdt at forsøge dermed. Man kan altid klæde sig mod kulden — ikke mod sterf hede. Og varmt og hyggeligt kan man ha det inde hvor koldt det saa er ude.

Men der er en ting som især burde tænkes over, nemlig at finde en tid til stevnerne da det størst mulige tal kan bivaane dem, uden hinder fra sit arbejde. Da er vinteren den tid naar farmerne er mindst hindret fra at reise; og for forretningsfolk, er det ikke meget forskjjel, hvad aarstid det er. De

stevner, som holdes om høsten er mindre udjat for at generes af varmen; men udflugter og picnics kan ogsaa da bortskjemmes af ugunstigt veir. Vi synes det kan være vel værdt at tænke over, om ikke jent paa høsten eller om vinteren var bedre for stebnerne end midtjommer. I nordvesten er der ingen behageligere aarstid end senhøstes, med prægtigt, klart veir, og arbeidet paa farmen saa fremskredet, at man ikke finder det vanskeligt at ta sig et par dage fri. Oktober vilde være bedre som bygdestebnernes maaned end juni, synes vi.

Der er andre mer eller mindre vigtige ting at ta i betragtning i forbindelse med at bestemme tid og sted for stebnerne. Men de kan ligesaagodt diskuteres senere. Dette om den bedste tid af aaret dertil, synes at ligge saa tilhaande nu, mens vi endnu svier af at ha blit saa gruellig stegt af den skræffelige varme juni.

Blandt de spørgsmaal, som bestyrelserne bør behandle, naar de nu bestemmer om deres næste stevner, kan nævnes: Skal man holde møderne i forbindelse med nogen af de store kirkemøder, eller andre folkesamlinger, saasom State-fairs? Skal man holde dem i en storby eller i en mindre by? Bør man lægge møderne til et centralt beliggende sted, eller bør man ta forskjellige strøg for tur fra aar til andet? Disse er ting, som er værd baade omtanke og diskussion; thi de er alle vigtige nok.

Albany smaastubber.

Ved Dr. J. S. Johnson.

Det er ikke min hensigt at forsøge paa at skrive Albany settlements historie eller saga. Dertil kjender jeg ikke tilstrækkeligt til datoer og fakta, og om jeg skulde forsøge det, vilde det vist have bli kjedeligt. Albany var et af de tidligste, smaa

settlementer som holder paa at gaa i opløsning og som rimeligvis vil snart forsvinde og blive „en saga blot.“

Jeg har seet steder hvor det altid forekom mig at være trist og ubehageligt, og hvor jeg ikke kunde forstå hvorfor nogen vilde bo, som altid minder om raaffje uveir og slasket usøre; om husvask og uhygge og alt slikt som man helst undgaar. Men jaadan var ikke Albany. Jeg har aldrig seet eguen andet end ligesom i helgepynt, ventende paa hjært besøg; Himlen klar og solen blank og mild; Skoven grøn og marken blomsterklædt. Der var lyst og let. Husene endog, om end som jeg kan godt erindre dem i de gamle dage da der ikke fandtes andet end loghus og hytter, saa saa fredelige og venlige ud. Naturen smilede og fuglene sang om glade dage, og folkene syntes ogsaa at tage del i denne stemning og syntes altid saa livsglade og sorgløse.

Jeg har engang i en tidligere skisje fortalt om hvordan bedstefar kom fra Rock Præri til Albany med alt sit liggende før læstet paa en kubberulle med okser for, undtagen en ko som en af sølget ledte efter forenden, og en gris som ledtes efter det ene bagben. Jeg kan godt erindre, skjønt det var længe, længe siden, engang at have seet en indflytterfamilie ankomme under noget lignende omstændigheder. Den teltede vogn var gammel og brøstfældig. Okserne var magre og udtrættede. Det var hedt og tørt, og støvet laa tykt paa fjøretøi, menneffer og dyr; folkene var klædt i gamle, grove og slidte plag, alt viste tydelige spor efter en lang, haard og trættende reise. Hundene endog, gif forsigtigt stiltrende paa saare labber med tungen langt ud. En halvbofsen gut drev en halvbofsen kalv med en halvslidt jvolf; og en jente med stryfarvet haar, lysblaa øine og en forslidt værkenskjole gif barbent i det hede støv og skyndede paa en modløs ko som var bunden bag vognen.

De syntes ikke netop illuminerte af noget stort haabets forklarelse, men gav hellere indtrykket af at have erhvervet sig en seig udholdenhed, som maasse var født af mangel paa andet alternativ, som tilslut vilde føre dem til deres maal. Denne trætte, støvede, oksedrivende norske mand med sin indflytterfamilie, har altid uvilkaarligt staaet for mig som typisk for vor folks pionerer, og som saadan en midestøtte værd. Det er ikke altid den største daad som faar den største berømmelse, og vi reiser ofte mindesmerker over hvad neppe er erindring værd. Det er en forholdsvis let ting at gjøre helte daad naar man ved at man følges af de manges øine og ansøres og opmuntres af deres livlige bifald. En ganske anden ting er det at kjæmpe en ubefungen og sagaløs kamp med savn og nød, med utallige kuende, tærende, sjælforbittrende forholdte, — en kamp som maa kjæmpes over og over igjen hver evige dag af et helt liv uden at følges af et eneste forstaaende øie eller opmuntres af et venligt ord eller haandtryk.

Jeg har tilfældigvis havt anledning til at følge lidt med familiens senere saga. De gamle, kjøretøier, koen og hunden, have længe siden gaaet al kjødets gang. Men gutten som drev kalven er idag en velstaaende og ikke saa lidet fremragende mand, som iblandt andre æres- og tillidshverv, har siddet i sin stats lovgivende forsamling med ære. Den lyshaarede, blaapleiede, harbente jente med det trofaldige og ærlige ansigt, kom sig først frem nok saa hun holdt skole. Siden blev hun gift med en ung prest og har fyldt sin plads som prestefru og moder med værdighed og uden bram. De har vist ganske glemt kalven og støvet og trætheden og hele færdten, men ikke jeg.

Det var i de gamle dage. Jeg saa i vaar en indflytterfamilie paa reisen fra Ohio til sit bestemmelsessted ud i Montana. Der var en skarp modsætning. Faderen, moderen og en

henimod voksen pige reiste førsteklasse i Pullman sovevogn. Pigen her var høit modeklædt og jeg erfarede at hun netop var demittert fra en fashionabel skole for unge damer. En søn var paa veien med husdoldningsting, farmredskaber, pianoet, heste og besætning pr. fragttræn. De havde pr. telegraf bestilt automobil som mødte frem ved stationen, og jeg saa dem stige i og begynde sin 30 miles tur ud hvor pionerlivet skulde begynde. Men hvilken forskjel i pionerliv og pionerer. Mine venner fra kubberullen og teltevognen vilde have taget sig lidt aparte ud i den elegante spisevogn eller i den flotte Pullman.

Albany pionerer ankomme.

Den første vinter efter min bedstefar gjorde sit indtog var der i grunden ikke i selve Albany settlement mer end en anden fast norsk bosat. Det var Per Saasheim. Han boede i en liden hytte umiddelbart i nærheden af hvor bedstefar slog sig ned. Landet blev siden eiet af min onkel Chr. Zensvold, men navnet Saasheim hænger endnu ved pladsen blandt os. Saasheim var en gammel halling, løskar, og ikke saa lidt eksentrikt og rar. Spurgt hvordan han likte at stille sig selv saa i længden, svarte han, „D, ein veit no at da æ reint, daa,“ ifjont dette svar vistnok ikke var originalt hos ham. En gang kom han op til bedstefar og da han bemærkede at kvindfolkene var i begreb med at fuge tørrede æbler spurte han hvorledes de forberedte dem. Da han røbet endel forundring herover blev han spurgt hvordan han tillavede dem „D, E koka dei i jeitt, E!“ svarte han.

Dette var om høsten i 1849. En sommerdag næste aar, kom der meget tidlig om morgenen til huset norske emigrantfolk, som havde overnattet ude i den umiddelbare nærhed uden nogen vidste hvor nær de var til bestemmelsessted. Da de saa

havde opdaget ikke alene folk, men norske, og endog tildels kjendte folk, viste det sig at der var en hel hob af dem. Der myldrede af mænd, kvinder og børn imellem bruffkjærrene nedover bakken til elven, henimod seksti af dem, som var leirede der. Saa blev det til at koge kaffe, stege flæsk og bage brød hele dagen, og velsaa det. Det var Albany norske befolkning som havde ankommet udebudet og i en slump. Mange af dem tog sig land og blev der. Iblandt dem kan nævnes Repstad, Lyhti, Dokken, Skinningsrud, Moland, Ingemoen og mange flere som jeg ikke har rede paa.

En liden frierhistorie.

Mine onkler var fem, og aldeles ikke at fæste lid til naar det gik ud paa noget slags æventyr. Selge var den ældste og vel kanske ogsaa den værste. Frikar siden han var voksen og spispur af natur og opdragelse. En af nabogutterne kom til ham en dag med det forslag at de skulde gaa paa frieri til sammen den næste Lørdagskveld. Ja, saa blev det, og alt overlagt. Da de kom frem ved passende tid, kunde de ikke komme ind. Døre og vinduer var stængte og saa fløb de oppaa taget af fjøkkenet som var enetages skraatag, tilbygget bagenfør huset, for at forsøge vinduerne ovenpaa, men disse var ogsaa stængte, og det saa daarligt ud. Mens de sad deroppe paa taget og raadslag, blev Selge tobakfulken, men fandt han havde glemt at tage tobak med. Hans kammerat havde ingen tyggetobak, men fandt tilslut lidt tør, smaa røgetobak i en pose. Af den skulde saa Selge tage sig en skraa til nødhjælp, men under dette kom en del af den tørre, fine tobak til at flyve i øinene paa hans kammerat. Denne havde mistanke om at det var gjort forfæktlig, og blev fint. Ord fulgte og tilslut blev han saa fint, at han virkelig forsøgte at give Selge juling der oppe paa taget i mørket. Dette fik dog et

daarligt udfald, og han fik selv en del slemme skrammer i ansigtet og blev sparket ned af taget og hele frierhistorien kom til en sørgelig ende. Saa da de gik hjemover, blev der et slags forlig, og tilslut hmytede han om at det vilde te sig ilde at han kom hjem med disse skrammer, og spurgte om Selge ikke havde noget som kunde være godt at „ha paa.“ Jo da, det havde han, aldeles udmerket medicin og saa blev han med. Selge fik fat paa en flaske af hvilken han smurte saa duelig paa, at det randt øinene fulde, og da det var terpentin han brugte til smurning blev det aldeles ilde med frieren, saa Selge maatte følge ham hjem. Siden gjorde han aldrig sliig overenskomst med Selge mer, men gik sine frierveie alene.

Enkeman-Ingjer.

Skjønt Albany settlement ikke havde saa svært mange folk, havde det et ulige antal af sæere og inurrige figurer. Iblandt disse var der en som gik under navnet „Enkemanden“ skjønt han havde kone, som kaldtes „Enkeman-Ingjer.“ Enkemanden og Gaaheim blev venner, men saa traf det sig engang at de kom sammen, og det blev da tilstelt saa af de som var tilstede, at de skulde drages. Enkemanden var en stor, før far med lidet mod, mens Gaaheim var „eit lite terrent dyr,“ som fjærringa sa om hjørnen. Enkemanden lagde Gaaheim paa bakken saa det knaget, og saa sa han: „Tvy! had'e vist du ikki va mætare far'n, sfo e vist ikje ha fløge og gjøymt me unda de, so længje!“

Enkeman-Ingjer havde en rap og skarp tunge og en hvass og skrigende røst, saa at naar hun talte stod tonen i korrekt forhold til teksten. Hun havde ogsaa en ko, og Enkeman havde en kornager. Koen var oplagt til at være garhar og kom sommetider i kornageren. En Lørdagskveld udi september, da kornet stod hovedhøit fandt et par skøiere koen liggende i

pasteret tyggende sit drøv i al ro og fred. De tog bjelden af og gik ind i kornet ved huset og begyndte saa at ramle med bjelden. Det var ikke længe førend Inger hørte det, og kom ud i sin lette natdragt. Det havde regnet saa kornet var vaadt og jorden blød, og hun efter bjelden i fuldt sprang. Det sprog hun da brugte mod kornet og alle dens forfædre hørtes kun af de vedkommende skjøere, og kan aldeles ikke gjengives med nogen synd eller korrekthed, men siges at skulle have været aldeles eneftaaende. Naar hun saa havde jaget efter kornet et stykke, holdt de klapperen i bjelden stille indtil de kom til en affidesliggende del af ageren, og saa begyndte jagten paa ny med forøget synd og klem i kjaftbruget. Dette gjentoges med variationer indtil de syntes de havde havt nok. Jeg kunde vel fortælle mange smaaftubber slige som de er, men faar lade det bli med kun en til.

Ex-Soldaterne.

Da frigen var over, kom der endel udmønstrede soldater tilbage, hvis moral og opførelse vist ikke havde forbedret sig under den tid de var i armeen. Et halvt dusin af disse som intet fast hjem havde tog sig til at være hos min afdøde onkel, Guttorms enke, Thore, siden gift med Ole Skinningsrud, og holdt her et stygt hus med brændevinsdrik, kortspil, banden og skraal. Det hjalp ikke at sige dem ud eller bede dem gaa eller være folk eller nogenting, og naboerne var rædde for dem. En lørdagskveld havde de faaet fat paa en hel kagge brændevin og holdt et stygt hus. Det fik min bedstefar, Sjur høre. Uden at sige et ord, tog han hatten paa, gik sporenstreges did, tog brændevinsdunken ud tappede indholdet paa marken, gik saa ind igjen og sagde dem hvad han syntes om slikt, og jagede dem derpaa alle paa dør, med strengt forbud om at komme og prøve det igjen. Ikke en af disse storbrautere turde

svare med et ord eller tilkjendegive den mindste utilfredshed med hans handlemaade, og dermed var det slut. Der var vel neppe nogen anden i seltlementet som enten havde mod eller de andre nødvendige betingelser til at have gjort det, men de kjendte ham baade af rygtet og erfaring.

Vor nationale kamp.

(Kortfattet referat af skoledirektør Eftestøls foredrag under ungdomsstevnet paa Tagernes den 11te juni).

3 „Valdres“ 22de juni 1911.

Det er en fortælling fra Norges historie som gir os et billede af at vort land i jagatiden havde en fremstuds plads blandt nationerne. Norges konge og dets gjæveste mænd sejlede hjem fra en reise udenlands. Kongen blev tilbage med de største skibe. De som var paa de mindre sejlede hurtigere saa de blev liggende og vente. Men det gik dage og det gik natter uden at de fik Ormen Lange i sigte. Der spurgtes: „Hvor bliver Ormen Lange? Kommer ikke Olav Trygvason?“ og der skulped som ful om flaaen: Tegen er Ormen Lange, falden er Olav Trygvason,“ som Bjørnson siger i sit digt.

Jeg nævner dette træk af historien, da det viser, at Norge den tid var en magt der hadde en afgjørende indflydelse i Europa. Landet var i velmagt og nød anseelse rundt omkring blandt folkene.

Norge hadde den tid fribaarne bønder og gjæve høvdinge. Ude i bygderne mødtes Norges konge og Norges bønder. Han hadde i sit følge de fremste digtere, kunstnere og de lærdeste mænd og kultur og arbeidsluft spredtes derved udover de forskjellige bygder.

Men saa kom der nedgangstider for vort land i det 14—15

og 16 aarhundrede. Landet kom under fremmet styre. Der blev stille og trist udover bygderne. Det var forbi med den blomstrende sagatid. Danøker og svensker flyttede ind og vore egne høvdingeætter blev sat tilside. Der lød fremmed tale i de gamle haller. Og der var ikke megen glæde eller stolthed blandt de norske bønder i denne tid. Men der kom den tid da nordmændene begyndte at flytte hjem igjen og en ny tid oprandt for vort folk. I de sidste hundreder aar har der været arbeidet paa at bygge op sagatiden igjen. Og det har gaat jevnt fremover. Naar der er fremgang skaber det tilfredshed og hele folket føler sig som fornøjet. Det er vaartid i Norge nu, og der er grund til at se lyst paa fremtiden, da det er saa meget som gror. Det er saa naturligt at ungdomstøtterne holdes om vaaren; thi ungdommen eier vaarstemningen og de skal lede vort fædrelands udvikling videre fremover. Fædrelandskjærligheden maa være den bærende kraft i alt vort arbejde.

Tal. nævnte en hending fra Mexicos frihedskamp i disse dage. Da folkeførereren, der fejerrig havde trængt ind i hovedstaden, blev hyldet af folket, udtalte han, at hans program var: Mexiko for mexikanere. Det er det samme vi vil, det er Norge for nordmændene.

Det er sagt at Norge er et fattigt land, men det er ikke tilfældet. Norge har store fremtidsmuligheder. Og det er et vakkert land. Om sommeren kommer der i skarevis med udlændinger for at besøge vort land. Den tyise keiser er her til hvert aar. Et land som er saa søgt af fremmede maa der være godt at leve i. Ja, landet er vakkert med sin skiftende natur. Forstaar vi det ikke mens vi er hjemme, vil vi gjøre det naar vi kommer ud i verden. Da mindes vi nok de hjemlige egne, hvor vi legte som barn og ungdom. De synes os fagreft af alt paa jord. Da faar de hjemlige toner magt over os.

Norge har en stor rigdom i sine fossesjald. Blir vandkraften udnyttet saa den kommer landets egne bebyggere til gode, vil den skaffe landet en økonomisk opgang og skabe lykke og fremgang for folket i dette vidstrakte land.

Den tid vil snart komme, da det elektriske lys skinner ud fra hvert hjem lige fra kysten og til de affidesliggende fjeldbygder. Dette vil gjøre livet for landsbefolkningen behageligere og skabe hygge omkring i de tusinde hjem. Vore fossesjald blir til stor fremhjælp af industrien. Storiindustrien har sine skyggesider. Ved store fabrikker er det ofte samlagene som blomstrer bedst. Men vi maa alle ønske at smaaindustrinen maa vokse frem og blomstre. Den elektriske kraft kan udnyttes i husflidens og smaaindustriens tjeneste og dette vil ha stor betydning for landsbygderne. Her har vort land et fortrin fremfor de fleste andre lande.

Det er sørgeligt at enkelte fossesjald har solgt sine fossesjald til udlændinger for en spotpris som for eksempel Ruskan blev. Det er nu for en stor del udlændinger som eier vore største fossesjald. I de sidste aar har ligevel folk blet opmerkksomme paa de værdier, som er nedlagt i fosserne, saa det ikke længere er saa let for spekulanterne at saa tag i disse som for en tid siden. Det som har fremkaldt denne forstaaelse er at folk blev omerkjom paa de værdier som vore skoge repræsenterer.

Udlændingerne har ogsaa i dele af vort land kjøbt op store strækninger med skog.

I et distrikt er 70 procent af skogen kommen over paa udlændingers hænder. Dette førte til at de som eiede gaardene maatte forlade disse. De nye eiere bryr sig ikke om gaardsbruget, saa gaardene blir staaende tomme og forladte. De kommer kanske en tur derop i jagttiden. Da høres hundeglam og hørjeskud om hverandre — ellers er der stille.

Ungdommen i disse bygder saa det har galt iver og kommunestyrerne har ogsaa laaet øinene op for dette misforhold. Da saa stortinget vedtog konfessionslovene blev der sat en stopper for at ikke slikt kan fortsætte. Nu er der en anmindelig tilfredshed med de vedtagne skoglove. Det er kun beklageligt at den ikke kom en 40—50 aar før. Er der private som vil følge sine skoge bør kommunerne købe disse. Havde bygderne været saa fremsynte, at de havde købt den skog som i de sidste 50 aar er solgt til udlændinger og spekulanter, kunde nu skogene for flere bygders vedkommende dække kommuneskatterne og bygdens tilskud til jernbanebygning.

At bevare Norges naturherligheder for landets egne barn, det er den store nationaløkonomiske kamp. Vort samfund maa bygges paa demokratisk grundlag. Det er alles vel som bør være de bærende principer i vort samfundsarbejde. Dette som nu forstås saa godt, naar der er tale om skogen, maa vi ogsaa komme til at forstå, naar det gjælder vandkraften. Den nationaløkonomiske kamp har ogsaa indirekte værd derved at den øger interessen og fædrelandskjærligheden. I dette arbejde maa ungdommen være med. Det er gildt at være ung. Der er saa mange vakre billeder og hugsyn som aabner sig for øiet. Ungdommen lynger saa ofte „ud vil jeg ud sa langt over de høie fjelde.“ Naar du har lært noget saa kom hjem til bygden, saa fandt det paa nogen maade er muligt.

Livet i fjeldbygderne kan ofte være strævt og haardt. En af de største opgaver for statsmagterne er derfor at livsvilkårene i fjeldbygderne kan bli bedre. Bygderne maa saa helt raadvælde over høifjeldet. Og den bedste mulige udnyttelse af fjeldet er af stor betydning for disse bygder.

Samfundet bør ogsaa sørge for at udrykket men dyrkbar jord kan bli at saa købt for de som ønsker at bygge sig nye

hjem. Det var ønskeligt om der kunde bygges mange nye lykkelige hjem, lysere trivelige hjem med gardiner og blomster i vinduerne. Det er disse strævsomme kvinder og mænd omkring i de smaa hjem som stræver fra morgen til kveld, der bidrar mest til samfundets fremgang og udvikling. Er der nogen som skulde hævdes med en Olavsorden, saa er det disse. Det er de hundreder af strævsomme hænder, som sammenlagt skaber fremgangen. Arbeidet adler manden.

De unge spørger: skal nu livet være bare arbejde? Nei, ungdommen bør ogsaa ha moro. Men bag moroen maa der altid være alvor og arbejde. Brændevinet maa holdes væk fra ungdommens sammenkomster; thi det skaber ingen moro og adler ingen ungdom. De berusende drikke fører kun ulukke med sig. Om en mand som har bygget sit eget hjem begynder at drikke, saa blir det hjemmets ruin. Man bør ikke vænne sig til noget som lægger hjemmet øde og skaffer forældrene sorg og bekymring. Vi er et lidet folk, og skal vi føre den store nationale kamp, vi er midt oppe i, frem til seier, maa alle være med. Den nationale bevægelse i Tyskland i forrige aarhundrede er et eksempel paa, hvorledes et folk kan løse store opgaver, naar det i begejstret fædrelandskjærlighed tager sig sammen til intenst arbejde.

Efter skuffelsen over 1905 kan man hos den svenske ungdom merke et alvor og en kraft i arbeidet for at føre sit land fremover til større velstand og anseelse. Lad det bli en fredelig kappestrid mellem norsk og svensk ungdom. Maatte den norske ungdom bli opglødet for det trofaste arbejde, som kan føre til de smaa og de store seire. Det er mange som har sagt, at de efter 1905 ikke har merket den fremgang som kunde ventes. Det kunde ikke være med paa dette, men vilde sige: Arbeidet ligger og venter, tag fat paa opgaverne.

Mange kulturskatte i musik, digtning osv. er gjent omkring

i bygderne. Disse bør graves frem og der bør bygges videre paa samme grundlag.

Maalbevægelsen er et led i vor nationale kamp. Det er jagt af de som holder paa rigsmaalet — danisnorsten — at dialekterne er den kilde som skal overrulle rigsmaalet. Landsmaalet er bygget op af de norske dialekter og øser sin rigdom af disse. Der bør derfor arbeides for at gjøre rigsmaalet noriskere og nynorsten maa udvikles. Den daglige tale i bygderne bør være grundlaget at bygge paa. Og før eller senere vil vi faa et maal i Norge som alle nordmænd vil kjendes ved som sit eget.

I vor nationale kamp gjælder det at bevare landets naturherligheder for landets egne befolkning, at skaffe flest mulige anledninger til at bygge sig egne hjem og at arbeide for at Norge kan faa sit eget maal.

Kan vi føre denne kamp frem til seier, saa skal der bli lysere kaar for alle og bedre at bygge og bo i vort kjære fædreland.

Norges rang som sjøfarende nation.

I hvilken grad Norges velstand beror paa skibsfarten, vil fremgaa af følgende sammenlignende statistik for aaret 1909, som er leveret i sidste statistiske aarbog for kongeriget Norge. Tallene, som udgjør beregnede tons, hvorefter der kommer 3.6 dampskibston paa en seilskibston, viser følgende antal ton paa hver tusen indbyggere:

Norge 1553 ton; Storbritanien og Irland 828; Danmark 556; Grækenland 421; Sverige 336; Holland 238; Britisk Australien 226; Tyskland 138; Britisk Amerika 128; Frankrige 97; Spanien 81; Italien 75; De Forenede Stater 71.

Hvert menneske i Norge eier næsten dobbelt saa mange tons som England og elleve gange saa mange som hver Tyffer. Da rigdommen forøvrig er mindre end i Europas øvrige høist oplyste lande, blir handelsflaaden edda meget værdifuldere for Norge. — „Skandinaven," 15de mai 1911.

En trolldomsproces.

Mar 1737 blev en mand i Sildre Baldris, ved navn Ole Galvorsen Kaarstad, ogsaa nævnt Ole Hoyme, hæftet paa anklage for tyveri og trolldom. For retten kjendte han sig skyldig i begge anklagepunkter og bekjendte dertil, at han i sine unge dage havde folgt sig selv til Djævelen mod ebne til at kunne aabne et hvilketsomhelst laas. Paa dommerens spørgsmaal om Djævelen ved synlige midler eller selv synlig traadte hjælpende til ved laasenes aabning, svarede Ole, at han var i besiddelse af en kvist eller kjæp, som han kaldte Springtein, og som han havde tilbendt sig i Djævelens navn. Teinen havde han efter alle kunstens regler besmurt med blommen af et svaleeg. Naar han saa berørte et laas med denne Springtein, sprang laaset op af sig selv. Men da nu alle de laas Ole havde aabnet, tydelig viste at de for anledningen var aabnede ved hjælp af jernredskaber, saa maatte han vel forlængst være kommen til den opfatning at Springteinen, som laasaabner intet duede og at Djævelen havde betalt ham med daarlig vare.

Ole blev dømt til at bindes til gapestokken og der pidskes. Dette var den sidste trolldomsproces for retten i Norge.

D. J. Flaten.

Fra Reinli.

Det har ofte været i mine tanker at skrive lidt i „Selsing“ og ikke blevet til noget. Nu maa det bli i „Samband“ om redaktøren synes om at ta det ind. Først saa vil jeg takke min ven Ole Jørgens for sine Erindringer fra Reinli, som jeg har læst med interesse. Og saa tænkte jeg at optegne lidt af mine erindringer derfra ogsaa. De som vil komme til at læse dette maa ikke vente, at jeg kan skildre mine tanker saa livagtigt som Jørgens; men den, som gjør nogen ting bedre end han evner, gjør det for godt, siger et gammelt ordsprog, og saaledes vil jeg lægge ivei som jeg kan.

Derfor jeg erindrer ret, saa kom der en mængde sne om vinteren i 1860. Det sagdes at sneen var en hel maalstang dyb paa somme steder opi heimaasen, helt opved fjeldkanten, tænker jeg. Sen vaar blev det, og sidst i vaaromnen fik vi et overhændigt regnsfald, som holdt paa i flere jandedøgn. Nu fik den store sneen affjed i fjeldvidderne. Alle elve og bække blev skummende hvide af flommen og gjennem hele Valdris blev flommen ualmindelig stor. Elvene, og ikke mindst Storelven, gik over sine bredder og af jordras blev der ikke saa. Ved Smedsrud gik et ras tværs over veien og ødelagde ager og eng. Nord i Bangsgjeld blev flere gaarde ødelagt. En søndagsmorgen fik min far ordre til at rejse til Storelven med heft og hjælpe til at kjøre sten paa broen, da man var bange for at den skulde gaa med flommen. Far var ikke sen med at saa heften for stenslæde, og afsted bar det, og jeg fik lov at være med. Som vi kom derned var der allerede meget folk. En mængde sten blev kjørt paa broen, da der var mange til at kjøre og alle var flittige til at hjælpe.

Edvard Bøe (Waagaard) ifra Nordre Murdal var nok den sidste, som kjørt over den gamle bro. Han kjørt i kariol, og

alle syntes det var helt bobelig, men han kom dog vel over. Arbeidet med stenkjøringen maatte slutte da vandet føsede helt over. Jeg med andre bobehalve sprang da over strømmen der gik som pustevind, stundom kunde den helt overskylle broen, og til andre tider noget mindre igjen. Da jeg af far blev irettesat sprang jeg ikke mer over. Storelven var ikke til at spørge med den dag. I Kleven gik den høit oppaa vinduerne. Nogle, der kom sig til hujet i en baad, fortalte at huggestabben var kommen oppi peispipen, som den vilde ud men fandt ikke døren. Vi kunde se store gran- eller furutræer komme flydende med sine grønne toppe paa hele roden, ja og tilmed store stene, som var indgrodd i rødderne, for saa let som om alt var bare leg. Døre og vinduer samt endel husgeraad gik samme vei. Hvor stor elven var, saa holdt den fremdeles paa at vokse. Den havde ikke udløb nok.

Broerne og det stenkar, som stod imellem, dæmte elven op, og den blev nødt til at udvide løbet. Folk stod paa begge sider i dyb forventning om at noget snart vilde ske. Raadvilde var de alle for at forebygge ulykken, som vist vilde komme, hvilken heller ikke lod længe vente paa sig. Først bortskylledes dæmningen som ledede vandet til jagen og møllerne. Saa reiste den østre bro og stenkaret. Saa lettede jagen sig op og smudde sig et kvart kast, og lagde sig paa det øvre kværnhus. Saa bar det imod det andet kværnhus, og dermed skylledes alt sammen udover og ned i grønne føsken. Kværneteinerne kom sig snart op igjen, og de for lystig afsted som smaa jeilskuder for god vind. Stenkaret reiste fortvæk. Det saa ikke ud som sten længere, men for i vandet som om det var træstumper, saa stærk var strømmen. Til sidst reiste der sig en stor sten og gjorde nogle kast paa sig, men blev staaende udpaa kanten af føsken. Jeg vilde anta, der var mindst 100 læs i den. Det var vel et stykke af hjerget, der havde sine sprekker, men havde til den tid ligget i sit leie.

Strømmen rev da af en trediedel af den vestre bro, men kunde ikke ta mere. Vandet sled lange spaaner af spænde-
verket, men det blev staaende alligevel. Ole Bøen, bedre kjendt
under navnet Østegaardsgutten, havde sat op broen og spæn-
deverket, og han stod der selv og saa til dette hververk. Mange
gode ord fik han saa for godt udført arbejde. Ikke bedre end
jeg ved, saa staaer den del af broen endnu den dag idag.
Østegaardsgutten var selv en velbygget kar, og var i sin ung-
dom den bedste eller stærkeste mand i Reinli.

I 1877 da jeg var en tur hjemme og kom op igjennem
Madalen og den nye vei om Boldsgaardene til Grønengdalen
stansede jeg lidt og stirrede efter den fjorntalte sten, men
blev den ikke var. Jeg fik høre, den var bortmineret. Den
skulde efter min tanke ha staaet der til et minde om vandenes
magt og storebroens fald.

Mange minder og sagn gaar i folkemunde om tildragelser
ved storebroen, og jeg vil nævne blot nogle saa. En kone ifra
Bøen, formodentlig min bedstemor, skulde til Vagns kirke
en messedag og red paa en mæ, som havde søl med. Sølet blev
lidt tilbage og saa tog det paa sprang og kom ved siden af
broen og sprang lige i selve fossen. Konen tænkte ikke mere
at saa se det, men længere ned, ved Spangrudevjen kom søllet
springende og drinskende efter sin mor. Det havde ikke faaet
saameget som en skramme, men vaadt var det, og det voksede
op til at bli stor hejt, som fik navnet Storebrurauen.

En mand ifra Bratrud havde været i nordre Murdal paa
tinget. Paa den tid var nordre og søndre Murdal et preste-
gjæld og havde et tingsted. Der var da ikke andet til bro end
to mastetræer, som var lagt side om side, saa nervøse folk ikke
vovede at gaa derover. Ved nordre Bold var der færge. Man-
den, jeg vil tale om havde nok brugt færgen til sig og sin hest
da han reiste nordover. Men det blev natten paa ham da han

red hjem. Schuld var han ogsaa og sovned paa hesteryggen.
Hesten raadde nu selv for kursen, vilde hjem saa snart som
umulig, og brydte sig ikke om at gaa den sving om færge-
stedet. Den gif da lige til de omtalte stoffer og gif over. Man-
den vaagnede først da de var godt og vel over. Da det gif op
for ham hvilken fare han havde været i tog det saa paa ham
at han blev syg og laa tilfængs en hel uge.

Paa Midtvold var en kone, som blev saa kjed af sin kat,
at hun besluttede at den burde tages af dage. Saa tog hun
katten med sig paa storebroen og kastede den i den fraadende
fos, og gif hjem glad over at det var saa let at bli kvit det leie
dyr. Men da hun kom hjem ventede katten heinde paa dør-
tærskelen, hvor den sad og slikkede sit vaade skind. Mer kunde
fortælles i forbindelse med storebroen og fossen, men det blir
snart formeget.

Det er morsomt at erfare, at vi har lagt jæle paa det
prægtige vandfald, saa at nu har de elektrisk belysning baade
paa Vagn og lige til Tonsaaften, kausse en del af Reinli ogsaa.
Noget af den kraft, der i tusinder af aar er gaaet tabt, er en-
delig kommet til benyttelse.

Vestbygden var nedre Reinli ifra Storebroen og opover
saa langt som til Eldebakdalen. Siden er det, efter min op-
fatning, øvre Reinli. **Thøren Ola** var en fattig gut, som
gif omkring og tiggede. Min bedstefar fortalte at han brugte
at ha en liden ekstra pose gjemt under sine klæder, og deri
bar han endel smaatteri at sælge, saasom syringer, naale, knap-
per og andet. Lidlig begyndte han at prøve at gjøre noget af
sig selv, og ved den tid han slap for presten, havde han sparet
sammen saameget at han kjøbte sig en ko. Den fik han
saa paa en fæter, og nu skulde der bli penge af sommerdrotten.
Men veien til velstand blev ikke kort og let. Det var paa de
tider svært med graabein, og den sparede ikke den fattige guts

fo, men dræbte den. Da han fik underretning derom sagde han: Na ja, var endda dette min største ulykke! Saa det blev til et ordsprog i Keili — Na ja, var nu endda det min største ulykke, sa han Thøren Ola, da han mistede alt han havde. Men det gif dog fremover med ham. I 1860 blev et svært daarligt aar, saa at næste aar kunde eller vilde ikke mange gaardbrugere leie jolk. Men Thøren Ola tog til arbejde alle som kom, og han byggede den sommer et noksaa stort stenhus. Til hans ros sagdes, at fattige som kom til ham blev godt hjulpede, og især unge gutter som gif omkring og bad. Godt kosthold havde han for sine arbejdere, og naar der skulde nistes bort, maatte han selv overse om nisten var tilstrækkelig.

Ola var noget af en fremtidsmand. Han fik istand et slags stenbaad paa to ruller, som var udmerket til at fragte store stene paa, og han gjorde istand en prægtig have lige ved stuebygningen, med en stær mur paa nedre side, fik alt gjort fladt, og plantede mange træer. Den første hvedeaager jeg saa var i Thøren Ola Vakkene. Til lag i grænden, saasom bryllup eller gravøl, brugte man at bære sending og saa blev nok de hvide ovnsbrød fra Thøren Ola Vakkene omtalt. Et prægtigt kammer havde han faaet istand med malerier rundt omkring, billeder af folk der var helt livlige at se til. Det var kunstneren Erik paa Hagene, som havde malet dette.

Thøren Olas jorde gif lige ind til kirkegaarden og han brugte at slaa der. Det var den sidste sommer han levede, og medens de høiede blev Ola staaende og ligesom betænke sig. Saa sagde han til Germund Arnesen Erftabraaten, som var hans tjenestegut: Her vil jeg ligge naar jeg dør, og han bad ham erindre stedet. Det blev ikke længe; thi han døde den høst straks efter sneen var jaldt, og han fik sin udpegte plads. Han var nok ved sin død øvre Keilis mest velstaaende mand. Han døde barnløs, men havde gjort kongebrev som man kaldte det at gjøre testamente, og enken beholdt næsten al hans eiendom.

Norton, Nord Dakota.

Serman B. Hoff.

Gammelt fraa Baldres. Af D. R. Ødegaard. Kristiania. Forlag af S. Høchehaug & Co. 1911. Pris Kr. 3.25 heftet. Kr. 4.50 indbunden. I Amerika \$1 heftet, \$1.35 indbunden.

Dette er en bog paa 192 sider, meget godt og vakkert trykt paa godt papir, og den er skrevet paa rent Valdrismaal af forhenbærende stortingsmand Ødegaard fra Løken i Bestre Elidre. Ved udgivelsen af denne bog har hr. Ødegaard indlagt sig stor fortjeneste ikke alene fra sine sambygdinge hjemme, men fra enhver, der har interesse for fædrenes hjem og de mange minder derfra. Mangt „gammelt“ især fra midtre delen af 19de aarhundrede har han heri sikret mod forglemmelse, og han fortæller saaledes paa ægte gammel vis, i bygdesproget, at det rentud er fængslende, enten det er tegning af de mange karakterer og raringer, eller det er muntre eller triste billeder af livet og livsvilkårene.

Der er afsnit eller kapitler, blandt andet, om Stogohuse, Skula, Lungt o smaatt, Spelmenna, Brænebinslove, Bergeland o Baldres, „Bækkjills“, Dragsmaal o slagsmaal, osv. Blandt de mange navngjete folk, er Sølji Fere, Gaaber Lome, Østein Rjøs paa Stein, Einhus'n, Han Knut Leite, Bjødnaajakup, Galbar i Lykkjun, for at nævne blot nogle faa. Kulterstadsjagen, Sørflatsvækkelsen, og brylluppet paa øvre Dale er ogsaa behandlet. Der er billeder, fra fotografier af flere af bogens helte, saasom Gamle Olsson paa Store-Svaale, Gølik Riste, „Norland'n“ 103 aar gammel, og Gaaber Lome. Bogen bærer helt igjennem merke af forfatterens flid med at gjengi alt efter strengeste sandhed, paa samme tid som han ved at fængsle læseren med den sande fortællers lune digterblif.

Forfatteren siger i sit „Forord“, at „alt so e umtala i boken e sjele sant . . . De einaste, e inkje vil kavere sør, e noko taa rispo um'n Bjødnaajakup o eit par are. Og „um skrivimaatin i desse jmaastubbo kan de væl seiaft eitt o anna. Men e faar

daa minne um, fo de sto uppvi dør'n i ein „konjertsal“ i Amerika ei sta'n: „Skjyt intje speleman, — han spela so godt, han kann!“

Saa, vi vil nu ikke „skjote“ spelemann, men da det nu er i Amerika, saa maa vi saa fyre et skud eller to med Iøst frudt.

„Gamalt fraa Baldres“ er skrevet paa det reneſte Slidremaal, og det ſaaledes ſom det nu lyder paa folkets tunge. Men hvorfor da **Baldres**, med e? Vi ved vel at man mener at ha ſpeciel hiſtorisk hævd for denne ſkrivemaade, ſkjønt det ogſaa kan viſes at endelſen -is ogſaa er hiſtorisk berettiget. Skal man ſkrive det ſaaſom det lyder i dalen ſaa bør det være **Baldris**, derjom det ikke ſkulde træffe at folketi i de ſidſte ſaa aar har begyndt at kalde det Baldres (-drejs eller -drees) og ſig ſelv for Baldreja eller Baldressa. Lensmand Ødegaard kalder ſig ganſke viſt Baldris ligeſaa greit nu ſom da han var paa ſtortinget. I ſaadan en bogtitel vilde det derfor, intet ha været iveien for at bruge bygdeſprogsformen Baldris, ſynes vi. Og ſaa er det **fraa**. Dette er nu nyomodens, noget man har lagt ſig til derhjemme i det ſidſte. Andris Wang ſkrev „Reglo o Riſpo **ifraa Baldris**;“ og af de gamle folk fra Baldris her i Amerika bruges ſtadig **ifraa**. Meget ſjelden **fraa**. Dette hører man ikke blandt dem uden ſaa er, det kan være en ſeminarift eller „maalmand.“ Fraa, for ifraa, høres ikke ſtort mer her end myljo, kringo, for imyljo, ifringo, oſv.

Saa er Ødegaard ſlet ikke konſekvent i brugen af **fraa** i ſin bog. Paa 26 ſteder vi har merket os ſtaar der ifraa 15 gange fraa 11 gange. Saaledes fraa Røvang, fraa 1808, fraa Slidre, fraa Støle, fraa fyst, oſv., og ifraa Røvang, ifraa Veſtringsbygdn, ifraa Wang, ifraa ſe, ifraa 1845, oſv. Hvorfor ſaa ikke kalde bogen „Gamalt ifraa Baldris.“ Det vilde da ha blit gammalt.

Forfatteren ſynes at være en ubarmhertig forkjerlighed

for det lille overanſtrængte bogſtab e, og det gjør os næſten ondt at han ikke kunde ha ſkaffet de ledige ſtorfarer æ og ø noget mer at gjøre. Naar man møder ordet e ſaa maa man ſpørge om det ſkal være e=jeg eller æ=er. Være er det med **de**; thi det kan være de=dig eller dæ=det, eller endog dø=J. I ſtørſte parten af Baldris har man ſagt mø og dø, mens man iſær i Wang ſa me og de; men at lægge denne lyd i munden paa Lomis- og Hørisbygginger ſynes ikke ganſke ret, om det kanſke er tilfældet at Slidringer har begyndt at ſige me og de, for en del.

Saa er det diſſe endelſer, ſom i bogen overalt betegnes med e. Man maa fra ſammenhængen ſaa vide om huſe, for ekſempel, ſkal udtales huſø (huſet) eller huſe (huſene), og om ſjølve ſølke ſkal være ſjølvo ſølkø, eller hvad? Wang brugte ø hvor endebogſtabet ikke ſkulde udtales rent e. Nu paaſtaar vi ikke at ø vilde nøiagtig gjengi lyden for e'et i huſe (huſet) og lignende tilfælde; eller at æ er affurat e'ets lyd i de, me, hvor de betyder det, med (dæ, mæ); men det vilde unegtelig ha lettet læſningen og konnet udtalen nærmere, om forfatteren hadde valgt ſaadan en gammelſdags brug af alfabetet, ſom Andris Wang i ſin enfoldighed fulgte.

At læſe dialekt nogenlunde lydret er for næſten enhver beſværligt, og for den ſom er uvant er det helt vanſkelig, om det end er ſkrevet ſaa konſekvent ſom mulig, og med forſkjellige bogſtaver til at betegne ſaavidt mulig iſær de endelyd ſom tilnærmelſesviſ kan ſkjelnes mellem med e, æ, og ø. Vi mener at bogen derved vilde blit mere letlæſt for den almindelige læſer, og forfatteren vilde være bedre tjent dermed, naturligtviſ. Vi tænker iſær paa det publikum, ſom bogen burde udbredeſ blandt herover, og ſom beſtaar af ældre folk, ſom læſer norſk med de lydverdier til bogſtaverne ſom var gjængs blandt almuen i Baldris da de udbandrede. Vi glemmer nu ikke

forfatterens prisværdige brug af tyf I og r til at betegne den lyd som I og r faar i visse forbindelser i dialekten. Det vi har sagt er blot hvad vi mener kunde ha hjulpet i samme retning, mod en greiere gjengivelse af tale sproget.

Dette burde vel være nok „sjøting paa spelemann;“ men mens vi har sigte paa ham, hvorfor skrive klut'n blø'o, bygd'n, peif'n. De gjør det like godt der hvor sætteren (eller forf?) har glemte at klemme ind apostrofer. Og naar der ellers staaer jentudn, mennadn, saumadn, hvorfor skal vi faa i en og samme sætning gutad'n, tøppad'n, grænad'n og tællad'n. Har man lagt aav at fige morosamme, trælsomme osv? Forresten bør der paa næste udgave læses korrektur med aller skarpeste blik.

Men „Gamalt fraa Valdres“ er en bog, som vi med glæde velkommer og som vi paa det allerbedste vil anbefale. Den bør bli at finde ikke blot i alle gode Valdresers hjem, men bør faa stor udbredelse blandt Nordmænd fra alle bygdelag, der gjerne vil læse en tro ifildring af livet og vilkaarene der blandt fjeldene, hvor vor kraftige rase forberedtes til det arbejde, vi er kommet op i som byggere af en ny nation i en ny verden.

* * *

Vi maa faa lov at gjengi et par småstykker fra bogen, som prøver af sproget og stilen:

So Kari paa Sarstadmarken va ei bujtute hælvtulle so rak ikringo heile bygde, alt ho levde. Sona lurka o gjeff so småatt, o difør falla dei ho Kari Lurf. Men ho va fji villar, enn ho vart finna, ner dei falla ho de so ho hørde de, o so va ho slet infji klen te o bruke kjaftn. Men ei gaang ho Lurf kom inn i kjøfene i prestegare, so syntist gamle Winsnes, at no begyndte ho Lurf te gaa fælt øfto o daa præsten va snøgg taa se, so rende'n uti kjøfene o te bruke munu paa ho Kari, før ho gjeff so øfto, o so kom'n nok te o falle hona „Lurf“ øfjo.

So Kari jat role o hørde paa heile lekfa, so va nokolite lang, o daa de va slutt, so reiste ho se role upp taa bænkje, o sa hjele stilt o fint: „O ja, — ein faar tia, so beste bete har.“ O so gjeff ho.

Han Jørmundsknut o han Gølif bror hæss, so baae budde paa Jørmundshauge nora Ristebrune, reiste ein væt te by'n me for sitt smørslås. De va blank staaeis, o difør so komo dei ratt aat Leirum jøfste dagen. Der fingo dei se løjemente o jekk inn hejtadn sene. Daa dei o mörgon'n stöndo upp o skulde gje hefto, so va reipe upløyste paa eine lasje, o alle smørbuttadn va hurte. — No har de daa te o leite. Dei gjeff o jaago se um o lydde o spurde, men fingo fji nokor greie paa, for de hadde vørte taa butto. — So va dei daa Leiremann o laane se ein akarflee, o so kjørde dei noraaver te ho Tølleiv Svennes, so va so vidt uppe, daa dei komo inn te ho, o ba um o faa laant kyrkjilykladn aat Svenneskyrkjun.

Jau, dei skulde nok faa dei. „Men de faa jæta dikka nepaa fara, o faa ei gaang drikke,“ sa Svennes'n. O daa dei no hadde jæt se, so vanka de baade drikke o mat o brænnvinn, o dei vart sitand engon timin. So va de daa lykladn, — o dei la Svennes'n paa bore o ba dei taka dei. De gjorde dei daa, o gjengo burtaat kyrkjjun; men daa dei komo inni kyrkjivale, sto alle buttadn der i ei ra'. Bentele hadde dei stande inni kyrkjjun før; men mea dei seto der, so hadde Svennes'n faat dei uti jvale. — Daa hadde Svennes'n faatt fatt i dei, so va væl so goe, so han fjøl, o han Jørmundsknut sa te hono, at ikeke spøf skulde han fji gjæra meir.

* * *

I en anmeldelse i „Valdres“ siger Claus Islandsmoen om „Gamalt fraa Valdres:“

„Degaard brukar Valdres-maalet og den gamle valdriife forteljemaate og det so livande at me tykkjer me sit og hører desse gamle gubbarne fjølbe.

Gammelt fraa Valdres er ei bok som alle valdresjar vil finne noko til hugnad og lærdom i. Denne tidi daa det nye kjem stupande so braatt inn paa oss so me gløymmer baade dei gamle og det gamle livet, daa kjem ei bok som Ødegaard si, og læt oss åter ved peisen eller „supen“ og fortæl um gamle dagar.

Ei slik stund der, saman med desse gamle truverdige gamlingarne kan vera godt for oss paa meir enn ein maate.

Kristiania Valdrislag.

Det kan ha sin interesse for bygdelagsfolk at høre at Valdriserne, som hertilands er pionererne i bygdestevnerne og bygdelag bevægelsen, ogsaa andetsteds lyder samme slegtstabsdragelse. I Kristiania er et Valdrislag af Valdriser som her eller opholder sig i hovedstaden, der har bestaaet i flere aar. Bladet „Valdres“ beretter om en udflugt, som laget tog sig den 10de juni isommer. 60 deltagere reiste sammen paa jernbanen ud til Grorud station lørdagskvelden. Udflugten var særdeles heldig og hyggelig, og varede til søndag eftermiddag, da man drog ind til byen igjen, „alle trætte men tilfreds.“

Et par Valdrismøder.

Under den Forenede kirkes aarsmøde i St. Paul fik man istand en sammenkomst af Valdriser, som bivaanede aarsmødet, idet man spiste kveldsmad sammen i Norden Club. Efter maaltidet var der taler af nogle af deltagerne; og man fikles efter en kort men hyggelig stund sammen. Da fællessynoden havde møde ugen efter, fik man en lignende sammenkomst, ogsaa paa Norden Club, istand en aften under synodemødet, og man endte ogsaa da med en række korte, anslaaende taler.

Liste over bygdelagene.

med først hvert lags formand, dernæst dets sekretær:

Valdris Samband, N. A. Wehlen, Stillwater, Minn.; A. M. Sundheim, Minneapolis, Minn.

Teslaget, N. A. Trovaten, Fargo N. Dak.; E. B. Salverjon, Fargo, N. Dak.

Gallinglaget, Dr. Olaf Th. Sberping, Fergus Falls, Minn.; H. E. Msafer, Wacott, N. Dak.

Nimedølslaget, S. S. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; O. D. Enes-tvedt, Belview, Minn.

Gudbrandsdalslaget, Rev. L. P. Thorkveen, St. James, Minn.; Ivar Østfad, 1302 Washington Ave. So., Minneapolis, Minn.

Trønderlaget, konsul H. Bendek, Grand Forks, N. Dak.; Prof. T. C. Wollan, Fergus Falls, Minn.

Nordlandslaget Rev. J. A. Johansen, Spicer, Minn.; Julius Bauman, Carlton, Minn.

Sognalaget, Rev. D. Refsdal, Chetek, Wis.; O. Williamson, Watonna, Minn.

Selbulaget, N. O. Serum, Halstad, Minn.; C. S. Uglem, Princeton, Minn.

Vosfelaget, Prof. L. Voc, Forest City, Iowa; L. L. Torgerson, Kieffer, Minn.

Sætedalslaget, Bj. Bjørnaraa, Starbuck, Minn.; G. Grundesen, East Grand Forks, Minn.

Nordfjordlaget, Rev. A. J. Meland, Lodi, Wis.; Rev. A. Anderson, La Crosse, Wis.

Landingslaget, S. A. M. Steen, Northfield, Wis.; C. S. Beck, Lake Preston, S. Dak.

Totningslaget, John Gordon, Minneapolis, Minn.; M. P. Thune, 2247 Fillmore St. N. E., Minneapolis, Minn.

Østerdølslaget, N. T. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Høiberg, Kathryn, N. Dak.

Søndmørslaget, Dr. S. Hjelde, Abercrombie, N. Dak.; Rev. T. Mørstad, Dwight, N. Dak.

Stabangerlaget, konst. komite: Rev. S. Noolkvam, Whalen, Minn. Prof. E. Ar. Johnson, St. Anthony Park, Minn., og andre.

Mjøsenlaget, Th. Gundersen, Beloit, Iowa; O. M. Onsum, Highwood, Ill.

Hadelangslaget, T. A. Walby, Hudson, Wis.; Per Jacobson, Hudson, Wis.

Solunglaget, Amund Østmo, Grand Forks, N. Dak.; C. M. Berg, McIntosh, Minn.

Stabanger og Søndre Bergenshus Amters Lag, Rev. C. J. East-vold, Jewell, Iowa; B. L. Bellefen, Jewell, Iowa.

Sigdalsslaget, N. B. Pederson, Rothsay, Minn.; G. L. Sagen, Crookston, Minn.

Wisconsin Telelag, Rev. S. E. Urberg, Blair, Wis.; D. L. Ormbreck, Arcadia, Wis.

Iowa Telelag, Rev. N. J. Torgerson, Lake Mills, Iowa; L. G. Tweed, Lake Mills, Iowa.

Tin og Gransherredslag, Halvor Odgaard, Oldham, S. Dak.; Lars Stenjon, Oldham, S. Dak.

Sundalslag, L. M. Anderson, Stevens Point, Wis.; E. G. Fladwed, Lake City, Minn.

Læjer!

Naar du har læst heftet tilende, saa lægger du det ifra dig med velbehag, haaber vi. Har de forskjellige forfattere opnaaet at interessere dig, saa har de vundet det de skrev for. Nu kommer du kanske til at tænke, at mangt lignede kunde du selv fortælle, og var du „skrivehygtig“ saa skulde du ogsaa skrive det ned og sende det ind til bladet. Vil du bare ikke dømmes dig selv for strengt om skrivehygtigheden, men skrive jaajom du kan, og sende os det, saa skal vi prøve om det ikke gaar an. Har du noget at fortælle, saa er det ikke vanskelig med skrivningen. Det er stof fra vore almindelige folk som helst interesserer den almindelige læjer. „Samband“ er anlagt paa at være et skrift for almindelige norske folk og vil derfor helst levere saadan læsning som de bedst forstaar og skatter. Derfor vilde vi gjerne saa stof fra dem selv. Vær med os i at naa vor opgave. Skriv dine erindringer, hændelser blandt dine kjendte, pudjige eller vigtige historier, eller hvad det er som er interessant.

The Sageng Combination Threshing Machine

Den nye norske Opfindelse, som muliggjør billigere og bekvemmeligere Tærsking.

To whom it may concern:

This is to certify that I used the SAGENG COMBINATION THRESHER, 36 inch cylinder by 60 rear, in the threshing last fall, and threshed over 85,000 bushels.

I also have a steam outfit, and a two piece gasoline outfit that I used in the same harvest, and it is my candid opinion that the Combination Thresher is much to be preferred, because of its compactness and convenient handling, easy setting and general adaptability for all kinds of roads and close quarters in farm yards and hilly country.

The double straw rack separating system is especially a good feature of the machine in securing clean threshing, and having the power hitched up so close to the separator part of the thresher, insures a steadier motion, and it is my opinion that the machine has in every way superior qualities that will recommend it to every careful thresher.

Yours very truly,

SEVERSON BROS

Hanley Falls, Minn., 6-12-11.

By Ole Severson

Ovenfor anførte vidnesbyrd af Severson Brødrene fra Hanley Falls, Minn., viser hvorledes den nye Opfindelse, og hensigtsmæssige Sageng Combination Threshing Machine klarede arbeidet allerede den første høst.

Send efter katalog til

The Sageng Threshing Machine Co.,

2324 University Ave.

St. Paul, Minn.

INDBYDELSE

TIL AT ABONNERE PAA

== Samband ==

Det udkommer hver maaned.

Det er et literært familieblad for det hele norske folk i Amerika, og vil levere den bedste folkelige læsning, ved norsk-amerikanske forfattere, som det er muligt at faa — helst saadant stof som angaar de gjøremaal og interesser som det almindelige publikum forstaar og skatter, og skrevet af dem som faktisk og praktisk ved hvad de behandler.

Det er desuden tilegnet bygdelaagbevægelsen, og er det eneste skrift, som har sat sig til maal, at tjene denne sag som dens særlige tolk og talsmand.

Spørgsmaalet om et fælles blad for bygdelaagene er foreløbigt bli drøftet paa lagenes fællesmøde ifjor høst, og senere i aviserne; og det blir vist behandlet ogsaa paa bygdelaagsstevnerne som blir afholdt udover sommeren og høsten.

I den hensigt at gjøre bygdelaagfolkene kjendt med "Samband", som vil søge at bli erkjendt som saadant fællesblad, sendes prøveeksemplarer til medlemmer af de fleste bygdelaag, hvis bestyrelser har været saa forekommende at meddele SAMBANDS udgivere navn fra sine medlemslister.

Prøvehefter sendes ogsaa til mange andre, med det maal at faa det udbredt saa vidt som muligt.

Det koster EN DOLLAR aaret.

Vil De saa bli bedre kjendt med bladet og sætte Dem ind i bygdelaagbevægelsens væsen og fremskridt, og støtte foretagendet, saa bedes De sende ind et aars kontingent, med Deres navn og adresse. Udfyld nedenstaaende blanket og klip den ud.

Til udgiverne af "Samband":

For vedlagt en dollar bedes "Samband" sendt et aar til

(Navn) .....

(Post office) ..... (Stat) .....

(Angiv husnummer i by) .....

Kjøb helst "money order" til forsendelse. Send saa det hele til

A. A. VELEN,
Stillwater, Minn.

Vakkert Landsted falbydes.

Undertegnede har tilsalgs den vakreste farm i Washington County, Minnesota. Den ligger 2 mil fra Stillwater;

en god mil fra den elektriske bane mellem St. Paul og Stillwater paa hvilken tog gaar hver halv time til tvillingbyerne.

Denne eiendom ligger i et af de vakreste og frugtbarreste strøg i Minnesota, ved en nydelig indsjo. 121 acres, 95 dyrket, 6 acres frugthave. Naturlige og plantede lunde. Vaaningshuset er 56x40 fod, med 11 rummelige værelser og meget elegant anlagt. Varmeapparat. "Barn" 48x64 fod, moderne i alle henseender med vandstok, der er sikker mod frost. Stort drivhus, hønsehus og grisehus. Bygningerne har kostet mere end prisen paa hele eiendommen.

Dette er et udsøgt komfortabelt hjem til alle aarstider, men er især tiltrækkende som sommerhjem for en familie, der ønsker at bo paa et sundt, naturskjønt sted, i et udmerket nabolag. Skolehus tværs over veien. Kirker, skoler, godt marked o. s. v. i den nærliggende by Stillwater. Skriv til undertegnede, eller kom til St. Paul og vær med ud og bese eiendommen. Pris \$11,000.00.

A. Stolpestad

406 Pioneer Press Bldg.,
ST. PAUL, MINN.

Forretning i Land
og Byeieendomme.
Laan og
Brandassurance.

Lutheran Publishing House

Norwegian Books. Bibles in the Norwegian, English
and Swedish language.

DECORAH, IOWA

MINNEAPOLIS, MINN.

Luth Jaeger,

with **CORSER INVESTMENT COMPANY.**

New York Life Building, - - Minneapolis, Minn.

Offers his services in the matter of selling
and buying **Minneapolis** and suburban

Real Estate and Northwestern Farms and Lands

Write to him.

Gamalt fraa Valdres.

En Bog af gamle Fortællinger og Skildringer fra Valdres af Lensmand og Stortingsmand **O. K. Ødegaard.** Netop udkommet paa H. Aschehoug & Co.s Forlag.

Det er gode Skildringer, og alle Valdreser vil i Bogen finde noget kjendt af Interesse. Bogen er paa 192 Sider og koster indbunden \$1.35
heftet \$1.00

Tilsalgs i

The Free Church Book Concern,

322 CEDAR AVE.,
Minneapolis, Minn.